

SSSR v československé poesii

(Ed. Bedřich Václavek. Lidová kultura. Praha 1936. Lidová knihovna, svazek 3.
Elektronická verze – Lukáš Borovička. Praha 2007.)

Úvodem

Říkává se, že básníci předjímají dobu. Stalo-li se toto slovo kdy skutkem, pak to bylo v poměru české poesie k SSSR. Neboť čeští básníci to byli, kteří razili cestu srdečnému přátelství, které pojí dnes naši zem s velikou zemí na východě; kteří od začátku sledovali s básnickou pozorností ono veliké dění, z něhož se zrodil Sovětský svaz. Poměr k němu nebyl ovšem od začátku jednoznačný. Osciloval mezi polemikou proti současnému dění ve velké ruské zemi, přímým bojem proti němu nebo zoufalstvím nad „ruskou tragedií“ (jak ji pojal např. Ant. Sova) na jedné straně a na druhé vyznavačským nadšením. Vždycky však vedl všecky pocit, že se tu děje něco velikého, co nemůže básníka nevzrušovat a nepřítahovat. Vždycky přistupovali k tomuto dění s vážností, které budí zjevy opravdu historické.

Polemiky pak ztratily své ostří a svůj cíl a československá poesie jako celek se upjala¹ ke kladnému postižení smyslu tohoto velikého dění. I tu však byly cesty básníků rozličné: čistě básnické i politické; rozličně zněly jejich verše: nadšeně i tragicky, rozechvěně i tvrdě, melancholicky i bojovně, obdivně i zoufale. V jejich konečném souzvuku však lze vyslechnouti onen podivuhodný akord, kterým se československá poesie může ospravedlniti před dějinami, že nebyla hluchá, kde bylo nutno, aby básníci *slyšeli*.

Již dávno před říjnovou revolucí vytušil její nástup ve svých verších Antal Stašek. Především to však byl těžký a nadějíplný rok 1917, kdy se český básník, Jos. Hora, zamyslí: „kdybych byl Rusem...“ Závan svobody z Ruska posílil již tehdy i u nás touhu po svobodě a byl jí silnou oporou. A po něm Ant. Sova vyslovil jasně, že se v Rusku bojuje za velkou myšlenku, byť tak činil s pocitem, jako by to byl boj tragický. Ale jiní viděli již jasněji. Historický význam velkého ruského dění zapaloval jedno básnické srdce za druhým. Rusko však bylo vzdáleno, nedostupné (jediný Ivan Olbracht je tehdy shlédl na vlastní oči). Jedině ohnivé zdravotice mohly nésti poselství básnických srdcí přes fronty intervencí a přes hranice,² vysloviti obdiv hrdinství a ujistiti věrným společenstvím na život a na smrt. Ala i v naší zemi byli, kdož hlásali křížovou válku proti sovětům, a jinde zas bylo plno obojakosti. Tu český básník vytasil péro, aby šířavým posměchem napadl tyto trapné moderní křížáky a leptal jejich kapitalistické fráse, halící se falešně do roucha národního. A pak byla těžká léta hladu po občanské válce a intervencích, a čeští básníci bili na poplach a mobilisovali na pomoc lidská srdce. Ale nebyly to jen teplé pocity lásky a lidského souřadnictví, které se ozývaly z jejich veršů. Jiří Wolker zabouřil nad fotografiemi hladových hrůz v hněvu a revolučním rozhořčením, stavěje se tak po bok St. K. Neumannovi. V těch i oněch verších však zní hojně náboženské symboly a obrazy, které nám mimoděk připomínají první veliké básnické vyrovnání ruské s revolucí, které podstoupil Alexander Blok.

Ale revoluční vlna překypuje přes hranice, doléhá do zemí západních a světová revoluce se zdá býti na dosah. Plno nadějí se k ní upínalo i v české poesii. V intonaci sovětské „kosmické“ poesie revoluční zanotoval své písně také básník ruských legií, neboť naděje české revoluce nacionální splynuly v srdcích³ řadových vojáků legií se sociálními nadějemi říjnové revoluce ruské a proluly se s nimi v jedno odhodlání bít se za volnost, lidské právo a štěstí. A ještě mnohem později, po řadě let se vždy znovu vrací česká poesie k slavným říjnovým dnům a prožívá je znovu spolu se sovětskými básníky, přebírajíc od nich i výbušný, trhaný verš jejich básní. Srdce světa bilo již tehdy v Rusku a česká srdce básnická nemohla neslyšeti jeho rytmu. Tehdy se jim stává přímo symbolem Alexander Blok, první žhavý básník těchto ohromných dějů, jehož slova „tělem učiněna jsou“. A ovšem přede všemi jinými Lenin, nad jehož smrtí se rozezvučely všecky rejstříky české poesie.

¹ původní paginace (dále p.p. – tímto údajem je označen počátek dané stránky v tištěné verzi; pokud je slovo rozděleno spojovníkem mezi dvě stránky, uvádíme údaj *před* tímto slovem): s. 6

² p.p. – s. 7

³ p.p. – s. 8

Hlad se přehnal, občanská válka se skončila. Skončilo se první období říjnové revoluce, období heroické, válečné, vojenské. Bylo potřebí krátkého období oddechu, bylo nutno uvést do pořádku nejnужnější potřeby. Začíná doba nové hospodářské politiky, doba remontu hospodářství. Otevírají se také cesty do SSSR a čeští básníci jsou mezi prvními, kdož jdou spatřiti na vlastní oči nový svět. A básně, které si se své pouti přinášejí, liší se od básní prvního období, od oněch bojových apotheos, jako se liší všední den od⁴ pathetického boje. Zem, pokrytá ještě nedávno mrtvolami, začíná pučeti novým životem. A český básník vkládá prst na zápěstí země, aby mu neušel žádný prudší úder její krve. A spatřiv na vlastní oči, vyznává, že horký dech této země bez slitování dýchá na led řádu, který ji dříve obepínal krutým krúnýřem — i na led, který dusil lidská srdce. Ale do těchto veršů se ukrádá i kus kritických nálad, které tehdy — po ústupu od břeského boje k drobné práci — zachvacovaly část sovětských básníků. I u nás se zatím leccos změnilo a zdálo se, že „revoluce spí a nepřichází“. Hledíce na Moskvu, vidí především její minulost. A když se opájejí krásou Leningradu, zařazuje se jim do ní — i nedávná revoluce. Zahleděn v sebe putuje tehdy český básník Sovětským svazem a melancholická, severská krajina ruská jej žene k zduchovělým meditacím, kdy se mu před hvězdárnou v Pulkovu zdá, že „čas spí na klíně té nebeské stráže“. „Hladovými těly jde do boje sever duchů“, tak mu vyznívá výsledný dojem, připravený jeho vlastním vývojem. Cítí živě tragedii Sergěje Jesenina, který chtěl „vykasat kalhoty a běžet s komsomolem“ a kterému nevystačil dech. Ale radostná, robustní práce je budí z⁵ jejich meditací a dává jim pocit síly probuzené země, její nové ovzduší, v němž zlato není již lidem ničím, v němž vším je práce a živý chléb, chléb pro všechny. I naslouchají se zatajeným dechem na Rudém náměstí u hrobu Leninova tepu jeho živého srdce, jež odměřuje čas. Tam, na Rudém náměstí si v noční chvíli uvědomuje slovenský básník, že vítězná říjnová revoluce je tímž plamenem, kterým po svobodě hořela odbojná, zbojnická srdce jeho lidu. A ještě jeden básnický osud otrásl českými básníky: Sebevražda Vladimíra Majakovského; jako příznak, že básnické srdce nelze vždycky tak lehce začlenit do bojové fronty o nový svět jako šiky jiných bojovníků. Vystihli s básnickou jemností osobní tragedii básníka, jehož srdce podleгло, když přestalo být „zlatou křídlovkou na rudém náměstí“; který zůstal básníkem, ač byl svědkem traktorů, stoup a nebozezů pětiletky. Ale dále přes tuto osobní tragedii je nesl prudký, širý, mocný dech revoluce.

A Sovětský svaz nastupuje k nové socialistické ofenzivě a spěje k novým cílům a metám. Pryč jsou doby bouřlivých bojů, ale i nejistot, jež se za doby oddechu ukrádaly do básnických srdcí. SSSR staví,⁶ buduje základy socialismu a přitahuje k sobě vždy znova české básníky.

Po válce snila česká poesie často o jakési exotické zemi, do níž prchala. Dnes nepotřebuje snít o zemi exotické, dnes jest jí útočištěm v světě rozvráceném a kymácejícím se — SSSR. Octnuvše se však v ní, jen chvíli putují po místech revoluční historie, neboť přitažlivost této země spočívá v něčem jiném: v *jejím novém životě*. Místo barikád nacházejí v ní dnes brázdu, místo vojáka oráče, místo pušky pluh. Ale nejde jen o tuto změnu od revolučního boje k práci. Brzy vidí i hrdinství práce, výbojů lidského ducha a rukou, hrdinných srdcí, která dobývají pro člověka přírodu, když přemohla a zahнала vykořisťovatele jeho práce; hrdinství práce nesobecké, práce pro celek. Toto mírové dílo uchvacuje básníky znova a snad ještě více; dílo, které je hrdinstvím na venek, ale proměňuje i jeho nositele, člověka samého.

A vždy znova pěj v rytmech, které se vracejí k intonaci hrdinské lyriky z doby revoluce a občanské války, o hrdičnosti práce na výstavbě socialismu. Vždy znova putují básníci do Svazu sovětských socialistických republik, aby shlédli na vlastní oči zázrak⁷ osvobozené lidské práce a tvořivosti mas, a když se vracejí, myslí ještě dlouho zpět na zemi, která jim ukázala, že má každý člověk proč žít. Sráží je to tím pevněji v jedno s houfem těch, kdož chtějí i v jejich vlasti si vybojovati lidštější život. Odhazují své osobní smutky, aby se pobratřili se životem. Nová země je vrací nyní ne už rozesněné nad historickou patinou Moskvy, ani melancholií severních větrů, nýbrž zocelené a připravené k boji. Zatím co na západě musí chrliti zpěvy plné síry a ohně na svět, rozkymácený k pádu, obracejí se jejich oči k nové skutečnosti na východě, které vyrůstá v mythus celého století. Jezdí tam, aby mohli radostně přilnouti k životu a světu, jak dychtí jejich básnická srdce; jezdí do ní hledati světlo, požehnání, radost ze života. A přivázejí si domů pevnou jistotu, že sovětská výstavba jest jenom mohutnou iniciálou pro monogram celého století; dovázejí novou,

⁴ p.p. — s. 9

⁵ p.p. — s. 10

⁶ p.p. — s. 11

⁷ p.p. — s. 12

pevnou nadějí pro celý svět. Nová vlna revolučnosti a společenského aktivismu zachvacuje českou poesii. Vyrůstá přímo z oné pevné opory, kterou je dnes Sovětský svaz všemu, co je ve světě tvůrčího. Čteme z jejich veršů, jak Sovětský svaz udržuje i za svými hranicemi víru v život.⁸

Ani nyní však není tento proces zcela přímočarý. Není básníkům lehké ve světě starém udržeti si vždy víru v život nenalomenou. Vháni je co chvíle do tenat smutků. I berou někdy na sebe Jeseninovskou pósu těch, kdož kladou dobrovolně svou šíji pod kolo dějin, když nedovedou někdy udržeti s nimi krok. Ale i v této chvíli nejtěžší jest jim mocnou oporou Sovětský svaz; doslova je v takových chvílích jediný udržuje, umožňuje jim jejich básnickou existenci, dává jim svobodu ducha ve světě nesvobodném. A není to žádný neurčitý sen, kterým je k sobě vždy znova vábí tato země. Vědí velmi přesně, co je k ní poutá. Jsou to nové možnosti života, je to nový člověk, jeho hrdinství i nová radost ze života, která se jí rozlívá. „Postavil jsem se proti lidem," praví Vít. Nezval ve své „Neviditelné Moskvě", „kteří nám chtějí v dobré snaze vyjádřit se co nejmarkantněji, ukazovat obyvatele sovětských zemí s věčným úsměvem ... A přes to, když jsem vstoupil po prvé do Parku kultury a oddechu, a když jsem viděl tento úsměv, zasazený do atmosféry, která mu dává správný smysl, nemohl jsem nepotlačovat slzy...". Básníci vidí v Sovětském svazu realizovati se to, po čem celý život⁹

toužili. Slyší hymnus „košatosti" lidské. A proto, jako kdysi tušili, tak dnes přesně vidí celý historický význam dění v SSSR, v celém jeho dosahu a šíří i v celé komplexnosti. Proto poslední veliké básnické vyrovnání se Sovětským svazem, Neumannovo „Poděkování", jakoby mluvilo z duše celé české poesii.

Vypravuje však i o něčem jiném. O tom, že to nejsou jen básníci, že to nejsou jen jedinci či hrstka jich, kteří se stali věrnými přívrženci nového světa socialismu; že jsou to dnes již miliony, které touží, aby se mohly jednou Sovětskému svazu vyrovnati.

To je cesta, kterou česká poesie za 19 let existence Sovětského svazu urazila ve svém vztahu k němu, narýsovaná ve vsí stručnosti, ale i přesnosti všech peripetií. A je to v dějinách české poesie kapitola nejradošnější. Jestliže totiž byla za hlavní znak poesie, obrácená k budoucnosti, za znak poesie revoluční a socialistické prohlášena perspektiva k socialismu a kladný poměr k jeho výstavbě, po případě k boji o ni, skládá československá poesie od války aspoň tehdy, když vyslovuje přímo svůj vztah k říjnové revoluci a k Sovětskému svazu, přísnou zkoušku z toho, že patří k tomuto umění. Ne celá,¹⁰ a ne vždy stejně oddaná. Ba naopak je to mnoho odstínů, jak jsme se pokusili aspoň náznakem načrtnouti. Ale je jistě imponantní, že v této kardinální věci srdce a hlavy promluvila československá poesie kladně takovou řadou svých předních představitelů. Je to i svědectvím, že to promluvili nejen básníci, nýbrž jejich ústy i celý český a slovenský lid.

Ještě jednou se nám tento obraz opakuje v básních o Leninovi. Lenin-maják trčel nad rozbouřenými vlnami ruské země jako jasné znamení směru, kam země jde; Lenin-zvon zazníval přes hranice do všech zemí. Básníci usilovali postihnouti jeho zjev, a byla to cesta od pohádky o statečném Leninovi, přes tragickou visi Sovovu, na níž zřejmě ulpěly stopy pomlouvačských kampaní současných, až k reálnému vidění onoho velkého svazku, který spoutal pro vždy Lenina s Ruskou zemí. Ale Leninův význam byl stejně mezinárodní jako celé říjnové revoluce, a proto se ozvala po Leninově smrti v československé poesii celá řada básnických panychid, které oplakávaly tuto ztrátu *světovou*. Jedněm byl především symbolem celé revoluční poválečné doby, která se od základu hnula a vydala na cestu za životem¹¹ zcela nových základech, jiným byl velkým představitelem lidství a jiným zase zůstal především přísným soudcem, který i po smrti je stejně živý a soudí svět. Toman nakreslil portrét Lenina selského, mužického. A třeba se později stal Lenin některým českým básníkům jen symbolem toho, čím kdysi žilo jejich mládí a co jim později uniklo kamsi do nedozírné budoucnosti jako pouhý, třebaž žhoucí lidský sen, zůstal Lenin přece celku československé poesie v základě tím, kdo odhalil jednou pro vždy saiský obraz, tajemství lidského příští, tím kdo udává dodnes rytmus kroků, jímž tato budoucnost se blíží.

Přítomný výbor podává obraz této radostné kapitoly z dějin československé poesie po válce jenom v podstatě, bez nároku na dokumentární úplnost. Necht' se rozletí do světa a mluví ke „všem, všem, všem". A můžeme-li vysloviti jedno přání: Kéž hlas těchto básní se donese někdy i k sluchu onoho lidu, jemuž jsou

⁸ p.p. – s. 13

⁹ p.p. – s. 14

¹⁰ p.p. – s. 15

¹¹ p.p. – s. 16

z celého srdce věnovány. Není to přání neskromné, ba naopak plně oprávněné. Neboť není v Evropě, ani v celém světě snad druhé literatury, která by k němu mluvila tak soudružsky.

Bedřich Václavek

SSSR

Stanislav K. Neumann

Pozdrav

sovětská země,
buď zdráva!
nad skomírajícím světem, jenž dusí,
nás a všechny ostatní dělníky a dělnice,
buď zdráva,
svěťice!

kdybychom dovedli ještě zdobiti oltáře,
tvůj oltář bychom zdobili,
kdybychom učili děti své modlitbám,
jen k tobě by se modlily,
svěťice.

čtyřletá mučednice
na skřipci ničemné západní diplomacie,
popichované zlatou chátrou měšťácké francie
zrodívší revoluci:

mordýři kolčak, denikin, judenič, wrangel,
tvá zrádná a zbabělá emigrace,
žurnalističtí lháři všech zemí v žoldu buržoasie
a všichni červi tyjící z mrchy starého světa,
holota, která řve: vlast!
a myslí na trůny, kšefty a chlast,
obklopili tě nestoudnými pikly,
vředy carismu, jež se provalily,
zločin blokády a stíny revoluce
galejními koulemi tvé nohy zatížily
a spoutaly tvé ruce.

a přece žiješ,
spanilá a svatá
a přece vyzařuješ na všechny strany
jako z keře hořícího osvobozující slovo,
jako veliká monstrance zlatá,
v níž bělostně se skvěje tělo vykupitelovo,
aby podáváno bylo proletariátu.

matko naše,
ruská socialistická federativní sovětská republiko,
učitelko, záštito, naděje naše,
pilíři budoucnosti,

jediná hvězdo na stmělém nebi,
buď zdráva!

přes nechápavost filosofů, kteří sestarali,
buď sváto jméno tvé všem srdce čistého;
přes nenávisť těch, kteří nahrabali,
řeč tvoje vejdi v srdce lidu chudého,
přes pikle emigrace, jež tě zaprodává,
tvá vůle staň se, dobuď světa celého,
a přes hladomor vzrůstěj tvoje moc a sláva
a rudá armáda.

sovětská země,
buď zdráva!

Ant. Macek
Sovětskému Rusku

To není třeskný ton hymny Viktora Huga,
jenž ozývá se ve mně,
jen píseň tragická, velká, opovržená píseň,
jak cítil ji neznámý kreslíř:
To byla hladová, zmučená žena v areně žití
a na ni cenili zuby dravci, lvi, tygři,
leč ženě svítil v očích rudý teror
a její tělo zmučené stálo pyšně, dravci se svíjeli u jejích nohou,
a se rtů té ženy
neznělo otrocké slovo sebevraždy rabů:
Morituri te salutant, Caesar!

A pod obrazem
jediné slovo,
to slovo proklínané všemi caesary i zeměplazy,
to slovo vášnivě milované,
jež vyslovují s chvěním lásky ústa dřevaře z Oregonu,
The Sowiet Russia,
stejně jak druha havíře z Kladenská i dělníka v sibiřských tajgách:
Sovětská Rusi! —
A ne již bání Kremlu, ne již surovou carskou slávu
křísí to slovo,
leč vzpouru milionů bývalých gladiatorů
Caesara Kapitálu,
teď vojínů nesmírné rudé armády ducha, zbraně i lásky,
jediné velké bojovné unie rabů.

S kladivem, srpem
a velkým zářícím sluncem
i s věncem zlatých klasů
milénka země, kosmu i šťastné tvůrčí práce,
jdeš nepodajná,
a hlas tvůj volá jen k lidem silné víry,
a neslibuješ zatuchlou měšťáckou rozkoš,
ni laciný caesarův vavřín;

tvá láska slibuje bolest, korunu krutou z trní,
i sliny caesarských satrapů i drobných příživníků.

Tvou lásku nelze si koupit,
neb hrdý a krásný jsi, neprodajný člověk,
Řád nový jsi, kde země všech náleží všem,
a národy jdeš učit,
tisíckrát měšťáky proklínané,
symbole hrdinství nového, osvobození pracujícího lidstva,
Sovětské Rusko!

Jiří Wolker
Fotografie

U Topiče ve výkladní skříní,
mezi knihami a obrazy
visí fotografie.
Kniha je z papíru i když nejkrasší život sní v ní,
obraz je z plátna, když nejlépe život zobrazí,
ale každá tato fotografie
strašlivě skutečným životem žije:
Hlad v Rusku! Hlad v Rusku!

Gubernie hřbitovů, stavěné z ledu a zimy,
hromady mrtvolek dětí s břichy nafouklými,
zvrácená ústa, ruce zaťaté v kleště,
ti, kteří hladem zemřeli — ti, kteří zemrou ještě,
a nejsmutnější všech, jež zovou lidojedy,
kteří však přece jsou jen křížek mezi ledy,
jen křížek zoufalý, žijící mohyly,
jež v rakvích žaludků své bratry pohřbili.

To nejsou fotografie za výkladním sklem,
to rukou tisíce, tisíce
přes celou Evropu se natáhlo až sem
do syté pražské ulice,
aby pod prsty bídy a žalu
dvojnásob vynikla krvavá tlama kapitálu.

Soudruzi, kteří kol skříně té
do práce se ubíráte,
soudruzi, kteří v srdci svém
hladem svých bratrů umíráte,
vryjte ty obrazy bídy a zmaru
v porcelán talířů restaurací a barů,
na zátky šampaňských, do lístků jídelních
vlepte ty fotografie!
Aby ten každý, kdo hoduje dnes tu a pije,
na každém talíři, na každé sklenici
narazit musel na mrtvoly křičící:
Lidojede! Lidojede!

Jindřich Hořejší
Zvěstování

Ten pohled láskyplný
Ti dosud v očích zůstal:
drobounké děvčátko, nad jesličkami stojíš,
co Tvoje ruce samy urobily
z Alšových obrázků,
a ač je to jen papír
a ač už je to dálka tisíc let,
s živými pastýři, s živými pastýřkami
o osud dítěte se třeseš,
co přišlo spasit svět.

Tvou slzou hvězda nad Betlémem vlhne.

Ten pohled láskyplný
Ti dosud v očích zůstal.
Vždyť objal v dálce Svatou Rus,
kde nad tisíci našich Betlemů
plá rudá hvězda,

kde v každém zmírá hlady malý Kristus.

Teď Ty jsi pastýřkou,
teď já jsem pastýřem,
a jako na Alšovy aršíky
když střádala jsi krejcar ke krejcaru,
dnes každý měsíc stejně uschráníme
dva dolary:
Ty jeden a já druhý.

Kátěnka, Sergěj snad,
maličký Kristus v ruském Betlémě,
se za ně najedí:
Ty budeš pěstounkou,
já pěstounem,

Ty budeš maminkou, má milá,
a já tátou!

Tos četla: o vánocích máme jeho fotografii!

Michal Mareš
Jiskrová stanica

Je temná noc.
Hrst elektrických vln.
Divoký Eliášův oheň.
Skřek měkkých hlásek,
s připojením samohlásek,
souhlásek:
„pg, řů, zdr, gp a ři“,

zeleně bledě zazáří
špice
jiskrové stanice.
Slabého blesku sln,
a mnoha jisker křik.
Cvičený sluch do mozku odvádí,
že v tento okamžik
telegram zachycen:
„Zde Moskva“.
Praha přijímá.
Nástup je rudých vojsk.
Rudá je Evropa,
rudá je Asie.
Jak krásně zní,
když zpívá do noci,
jiskrová stanice.
Na verst až tisíce
diktuje ruka soudruha,
soudruha, dělníka,
vítěznou symfonickou báseň,
aby jí v stejný okamžik
naslouchal Berlín,
Washington,
nešťastná Budapešť,
nešťastný Mnichov,
Cařihrad
a hrdá metropol
peněžní Anglie,
aby jí naslouchal
svět celý, plný zoufalců.
S láskou a něhou
druhý den
předčítá otrok bratrům svým,
při svíčke,
lampě čadící
o velkém vítězství.
Na poli za pluhem,
jde oráč blaženě,
a soustruh v továrnách
již tvoří zásoby,
jež brzy převezme
lidový komisař
pro Novou Společnost.
Do temné noci zní
jiskrová stanice,
bez drátu telegraf.
Redaktor, metteur, typograf,
papír a strojmistr
pomocí olova,
tiskařské černě,
rotačky,
vzkřiknou svou radost do světa:
„Blíží se odvěta“

zní věta
ta.

Petr Bezpráv
Ruské revoluci

Ji vidím bledou, máš Rus, krasavici,
strhaný zrak jí do pusté tmy svítí.
Ji slyším dobrou, k smrti vzdychající,
jako když šílí moře vlnobití. . .
Krev cítím lidskou, strašným, bolem vřící,
krev dětí jejich, která požár nítí,
— úžasný požár, v Kosmos šlehající —
spalujíc staré, rodíc nové žití. . .

Vznešená matko! Ve Tvém žhavém klínu
svou volnost našel i dav českých synů,
svobody hymnu s Tvojm srdcem zpíval,
s Tvou duší splynul, k světu volající:
„Bratrské lásky, o níž Kristus sníval,
a pravdy, práva žádám — zmírající!"

A na Tyých ňadrech za Tvou velkou víru hynuli boží bojovníci.

Petr Bezpráv
Sibiřská píseň

„Jsou duše drsné, co samy šly žitím . . ."

Před léty tisíce přes rodný práh
v cizinu vylétlo nadšených duší.
Tisíce lilíí v bouřlivé noci
ve stepích vyrostlo na širé Rusi.

Pět let jich nehřálo májové slunce,
pět let v ně praly strašlivé blesky.
Po pět let bílé, poctivé duše
rvaly se za volnost, právo a štěstí.

Bolestí pěti let tisíce duší
v smutku se zalilo těl vřelou krví.
V bouřlivé půlnoci na širé Rusi
v stepích se rozvily červené květy.

Jiří Haussmann
Sen

Po obědě. Milo, teplo . . .
V „Národní" svůj noříš zrak:
„Všelicos" — „Směs" — „Denní zprávy" . . .
Usneš, ani nevíš, jak ---

Kramář řekl, Rašín schválil.

(Proti byl jen Stránský — syn.)
Skončeno a podepsáno.
Slovo měnilo se v čin:

Našlo se sto dobrých hochů,
a tak přes socanský vztek
na Rus jsme se vypravili
udělat tam pořádek.

Všechny státy dohodové
dodaly nám pohnuty
pušky, děla, též tři tanky
za cukr a valuty.

V čele jel co avantgarda
pražských uzenářů sbor,
ještě před ním na Pegasu
Generální Inspektor.

Hudbu obstarala „Cesta“
(1 buben, 12 lyr),
z Rašína byl velmi dobrý
rechnungsunteroficír.

Vzadu husitské šly ženy,
potom Viktor Dyk co bard.
Všechno stálo republiku
nejvýš dvanáct miliard.

V Moskvě mezi bolševiky
zvěst o tomto podniku
vyvolala samozřejmě
nevýslovnou paniku.

Sověty se rozutekly
beze všeho ostychu,
Lenin spáchal harakiri,
Trocký požil utrýchu.

Za týden jsme táhli Moskvou
v triumfálním pochodu
a tím Rusku navrátili
jeho starou svobodu.

Kramáře na prestol carský
svorně vynesla celá Rus,
Čeřenský mu asistoval
co generalissimus.

Vosku v slávě dosadili
za ministra obchodu,
Hlinka jako archijerej
svatému dán synodu,

Marešovi svěřen úřad
německého vyslance,
Rašín plakal jako dítě,
když mu dali finance,

Juda svými epigramy
dootrávil sověty,
staroslovan Kusák dostal
ministerstvo osvěty.

(Dlouhou, trapnou diskusi měl
Stránský se synátorem:
„Bodejž bys byl, kluku, mlčel!
Moh's být gubernátorem!“)

Mně pak — ještě nyní slzím —
samoděržavný děl cář:
„Tys byl vždycky dobrý straník —
nechceš být můj kronikář?“

Mějž sto zlatých rublů denně,
nad to třicet za řádek,
lokaje, byt, automobil,
sedm fešných písáček . . .“

Ne, ne — tolik blaha sněsti,
k tomu jsem již neměl sil.
Pad' jsem před ním na kolena -

a tak jsem se probudil.

Udiveně mnu si oči,
zklamán rozhlížím se kol:
Nejsem v Rusku, nýbrž doma.
Srdce moje jímá bol.

Nedošlo, ach, k intervenci,
není slávy bílých gard,
republika deficitu
má jen kol dvou miliard.

Kramář potřel bolševiky
jenom v knižní úpravě,
Čeřenský se procesuje,
Voska dlí kdes' v dálavě.

Marešovi Svatý Otec
dal řád „pro pontifice,"
lid před Judovými verši
prchá v divé panice,

Kusák vůbec někam zmizel,

Dyk je Němců zábava,
uzenáři pouze tloustnou,
Hlinka jenom nadává,

jak by propadl se v zemi,
umlk' husitských žen sbor,
strach jen u rekrutů budí
Generální Inspektor...

(Stránský chválí svého syna,
radostí div nevýská:
„Dobře, hochu! aspoň máme
v ohni hned dvě želízka!“)

A já chudák ... V kout se krčím,
žalný v hrdle dusím sten:
Nejsem vůbec dvorní básník,
nýbrž neznámý

N. N.

Jan Noha
Říjen

celý svůj život jsi nevěděl,
že v roce je také měsíc říjen!

byl jako hladina,
snad touhu zrcadlící,
a tenkrát popa
jsi popad za zadnici

říjen hladina?
říjen byla bouře

v říjnu ti štěnice
za ikonou shebla,
kapitál utonul
nemaje už stébla,

nebylo ničeho,
čeho by se chytil,
tenkrát jsi vítězství
jak vůni chleba cítil,

před tím to byla věčnost,
tenkrát to byl mžik,
fabriky nastupují
v jeden, jediný šik,

do dlaní polí jsi plácl,
tenkrát to byl mžik,
komíny jako bodla
na stráž u fabrik,

nohy vichřice října
pole ti zdupaly,
zběsilý úprk dní
se zdál ti pomalý,

prchali bílí,
rudí za nimi,
tys byl částí vichru,
šel jsi s rudými,

na stráži stál jsi,
zřels čas míjející,
viděl jsi v městě
okna střílející,

byls mezi těmi,
kterým v žaláři,
mučení jazyk
šlehal po tváři,

komíny srážely paty
když šli jste po dvoru,
komíny staly se žerdí
rudého praporu

tenkrátě všichni času
šlápli jste na vlečku,
kapitalismus pošel
na rudou horečku.

J. Hořejší

In memoriam A. Bloka

Básníku zlatoústý, jenž jsi klesl něm
na předě korábu přesvětlých nadějí,
nad mořem krve vzkřiknuv slastné „Země“! –
slzavým trudem hořknou naše dni,
však smutku nad tvou smrtí není v něm.

My nelkáme. Neb jako srdce tvoje,
ni naše rytmicky se nechvějí,
leč v zabušení vroucím srdce světa.
Tys nejbliže mu naslouchal,
tys nejžhavěji slávu jeho vyzpíval,
měls nejkrásnější úděl,

básníku přešťastný,

tys umíraje viděl,
že slova tvoje tělem, tělem učiněna jsou!

Josef Hora

Pluh

Tam, podzemním kde kypí vše, vře varem,
klape větrný mlýn,
modravé oči mrazu, poznamenané jarem,
žehnou koukol a blín,

mé prsty na tvém zápěstí, ó Rusi,
slyší dupot a tep,
telata v stepi volným vzduchem se dusí,
k porodu pracuje step.

Sta, tisíce mrtvých vyorává z hlíny
hluboký pluh,
sta, tisíce mrtvých, jež zabil bez jich viny
starý bůh.

A živí děti jsou, třicetileté
je zrodila step,
spí ticho mrtvé, z krve matčiny kvete
nového srdce tep.

Vrazi a svatí, pod sekyrou ticha
obětovaní,
jste jako jaro, jež na led dýchá
bez slitování.

Josef Hora

Leningrad

Když vítr fučí,
tos ty, město Leningrad,
rudý lampion, pověz, kdo tu tančí!

Vlny Fontánky
plynou na západ,
Puškin a Jesenin v nich pláčí.

Pět milionů
knih v bibliotéce,
čisti pět milionů knih!

Dva miliony
očí v bílé řece,
po prazích práší se sněh.

Přístavní hodiny
nezastavují se,
dupe a přede den.

Megafon šílený
houká na drátěné věži,

nalodujeme len.

Kouří kapitán,
kouří všem s talířů,
kouří komíny, koníček na mrazu.

Oh, vy nohy, v zem zarostlé,
oh, vy prsa, boky korábů,
oči jak na stěžních vlajky!

Jaroslav Seifert
Město Leninovo

Bývalý palác admirality,
empirová lastura, z které se narodila Venuše
s námořnickou čapkou.
Byl to malý zázrak.
Toť vše.

Velitel přístavu vítá kapitána z Číny
tisknou si ruce. Bílá žluté.
Lodi nadívané máslem, čokoládou a čajem
kotví nepohnutě.

Je noc. Jako opilý pavouk s křížem na hřbetě
obluda chrámu potácí se tmou noci.
V sloupoví, mezi černými ikonami
duní křik revolucí.

Zimní palác je nabarven krví.
Mramorový sloup magnetisuje měsíc.
Tekla tu krev. Padá sníh. Rudá s bílou.
V noci to děsí.

Město na Něvě. Metropol básníků.
Na tvých zdech psala šavle rudé verše.
Místo slov lásky duněla tu děla.
Byla to revoluce.
Toť vše.

Josef Hora
Zima

Někde v noci mezi topoly
zvoní zvonky, křupe koní klus.
Ale ne. To jen tak pobolí
vzpomínka na široširou Rus.

Štíhlé břízy do nedohledna,
na závějích měkký, modrý stín.
A těch oblak hloubka bezedná,
v nichž si koupal oči Jesenin.

Někde v noci mezi topoly
zvoní z cirkve na kost zmrzlá zem.
Mrtvý Jesenin tam blábolí
modrý verš nad černým traktorem.

Josef Hora
V Moskvě

Do nekonečna se rozpíná
země bílá.

Kolikátá již hodina
uhodila?

Jdu jako duch Rudým náměstím
kol Leninova hrobu.

Tvé srdce bije. Je časoměr
a měří dobu.

Jaroslav Seifert
Moskva

Menuet se již dávno netančí
a harfa nemá dávno komu hrát.
Vitriny ve starém paláci
jsou náhrobkem mrtvých.

Byla to bojiště,
zkrvavená zeď Kremlu ještě dnes cení zuby.
Buďte nám svědky, kteří mrtvi jste,
pohřbeni do hedvábí.

Poháry bez vína,
prapory skloněné nad touto minulostí,
meč, který vzpomíná,
komu vypadl z pěsti.

Shnilé prsteny, plesnivý diadem,
colier, která ještě dnes voní.
Rozpadlé roby mrtvých careven
s maskou bez očí, pohledem smrti a ztracení.

Znak moci, carské jablko, leží tu na zemi,
červivé a shnilé.
Je konec, je konec pod zlatými báněmi,
smrt hlídá hřbitov historie.

Brnění, prázdná jako zlaté ořechy,
na kobercích nevidaných vzorů
a empirové kočáry jedou nazpět do minulých století,
bez koní, bez světla, bez pasažérů.

Jaroslav Seifert
Píseň o Moskvě

Falešné zoubky tvých bání
lesknou se v sněhové dásni.
Fabriky bání
v širokém kruhu.

Kašlem na diamanty
a na tvé třpytivé zlato.
Dneska se chlebem platí
na dlaň.

Dovední klenotníci,
opřeni o své díže,
tekuté zlato mísí
a dělají kulaté chleby.

Jak líbezně voní
ten skvost tak chudý a prostý,
když na půl rozkrojený
nese jej matka dětem.

A zvony kovovým hlasem
zvěstují po celé zemi
hlubokým basem:
Chleba! Chleba!

Zlato nic není!

Josef Hora
Rus

K jaru se chystají břízy,
píjící západů nach.
V odlescích oblak mizí
svit vody v sítinách.

Samy, sirotky, šerem
jdou cesty a cestičky.
Tisíciletá jeseň
vlhne jim pod víčky.

Tisíciletá jeseň,
prohnilé střechy ston.
Hříbě tam hluboko v stepi,
studené cerkve zvon.

Klátí se větru, skučí,
hu-u-ů, starý bůh.
Přílivem dálavy pučí
mi v očích však jaro a pluh.

Širokoramenný oráč
jde, slunce ho sleduje.
Barbarské zlato bání
ho pod Moskvou celuje.

Stane a levicí bera
železo, ocel a cín,
pravicí rozdává chleba,
dvounohý větrný mlýn.

J. Hořejší
Za Vl. Majakovským

Rty sešpulené v hlaveň revolveru,
srdce básníka je někdy ubohá tyčinka rouge,
dotkněte se jí polibkem a zbarví vás krvavou růží
nesmazatelně.

Básníku, odejdi,
za utracený sen lze jenom umírat,
vstup mezi stíny Leninova mausolea,
levá, levá, levá.

Nechtěl jsi s námi zůstat do skonání světa.
Volod'o, Sergěji,
básníci mohou žít bez traktorů,
mít v srdci třeba ubohou tyčinku rouge
pro ústa sešpulená v hlaveň revolveru,
básníci celého světa,
za utracený sen lze ještě umírat,
básníci Sovětského Ruska,
všichni se postřílejte,
jen SSSR ať trvá,
levá, levá, levá.

Josef Kopta
Píseň o ledoborci

Hrdinství krvavých jsme syti,
z našich polí se kouří krev.
Pověz mi, chlapče, čím bys chtěl být?
Můj otec, pane, cedil krev,
já bych chtěl kormidelníkem býti.

I zírá chlapec k Bílému moři
a s ním se dívá celý svět.
Aj, co to pluje po Bílém moři?
Kam vpluje, naráz puká led,
naše srdce je podobno moři!

Ocelový krunýř se třpytí,
nad stěžni aureola z hvězd.
Hrdinství ješitných jsme syti,

pochod tvůj znamením nám jest
čistého, nesobeckého bytí.

Tak jsme ji znali: Medvěd bílý
od moře k moři natažen sní.
V bylinách starodávných žili
bohatýrové překrásní,
jak ze snů a tužeb jí vystoupili.

Ale dnes skýtá obraz nový:
Těžká se roztrhla opona,
bohatýr vyplouvá ocelový
a holubice bělostná
ratolest nese Noemovi!

Na kruh ji trosečníkům nese,
i trosečníky jí jásáme vstříc.
Kruh světa radostně otevře se
a holubice zpívajíc
k našim prahům se krouživě snese.

Po hlase poznáme ji teplém,
po žáru očí slovanských,
láskyplným se hřejeme teplem,
které přináší z rovin svých,
na nichž si člověk nový buduje Betlem.

Víme, jen z něho vyjítí může
pomocných rukou junácký vzmach.
Víme, jen jemu sypeme růže
na cestu v bílých končinách
a k srdci ho tiskneme úže a úže.

Na vše jsme zapomněli, co bylo,
tím radujeme se pouze, co jest.
Do nepaměti se ponořilo
jméno, jež pyšně se hodlalo vznést
a po němž jen na rtech cos hořkého zbylo.

Ale i ty, jenž ledem spěješ,
skrýváš nám jména v pancíři svém.
Neznáme lidí, jimiž se chvěješ
a na pochodu hrdinském
jejich statečností se skvěješ.

Slyšíme píseň, již námořník zpívá,
vidíme letce smělého.
Ale my víme, že v tobě nám splývá
v hrdinu bezejmenného
země tvá, lásky žádostivá.

Babuškin v mlhách-li se brodí,
Čuchnovský přistává-li již,

celé Rusko v nich doprovodí
vás, trosečníci, v dobrou skrýš
a před smrtí vás vysvobodí.

Ruce, které tisknete nyní,
celého Ruska ruce jsou.
A bezměrné to dobrodiní,
kterým ty ruce sladké žhnou,
ruské země jest dobrodiní.

S vámi si zhluboka nabíráme,
s vámi pijeme žíznivě,
v průvodu tklivém se ubíráme
a po letech zas žíznivě
s člověkem ruským se objímáme.

Po hlase poznáme ho teplém,
po žáru očí slovanských,
láskyplným se hřejeme teplem,
které přináší z rovin svých,
na nichž si nový buduje Betlem.

Víme, jen z něho vyjítí může
pomocných rukou junácký vmach.
Víme, jen jemu sypeme růže
na cestu, kterou našel v tmách,
by snílka a slabocha překoval v muže.

Toť on! Má tělo ocelové
a v něm to srdce zvonem zní.
Do ledoborce vtěliv nové
bytí své, v záři sluneční
od srdce k srdci led bořiti plove.

Ján Rob Poničan
Úderníci

zem leží pred nami
plná chleba kovu
my v žilách objavili silu obrov
silu pohádkovú

orieme
sejeme
trháme rudu
tvárnime kov
kladivo duní nám z rúk
v hlavách burcuje nám
plán
nového sveta
v srdci
s riekou vzkypelých citov sa stretá
pod lúčmi budúcich nadzázrakov

riadime strojov tvorivý zvuk

kto zmôže našu silu?
živly skrotíme
vladíme ich moc v rytmus práce
mestá tvoríme
skrotíme sopky
a vlny mora
ak sa nám zachce

tempo
naše heslo
v mozol'natých rukách našich
sveta veslo
kto ruší lode chod?
kto koristí ten zhynie!
vpred kormidelník
a zbytočnosti shod'!

Ján Rob Poničan
Pieseň o výstavbe

po krutej bitke nepriatel'
utiahol bitý chvost
rudý je celý svetadiel
zem naša naše továrne
ku stavbe kovu uhlia dreva
všetkého dosť a dosť

smeje sa smeje nepriatel'
hej všetko pekné
však kapitálu kde máš?
robotník svoje ruky dvíha
hl'a tu zdroj
prameň čo nikdy nevysýcha
bol tvoj
dnes: náš!

a ruky svoje mozol'naté
robotník v prácu hodil
jak predtým v triedny boj
a hl'a zpopod rúk vyrastá
dneprostroj
v urale sa do stavby magnitogorských
zázrakov vrhá
v kuznecku zpod země hromady uhlia trhá
v ukrutnom boji
továrne sovchozy kolchozy strojí
a tu uprostřed tájg
a sibírských stepí
hl'a
v novosibirsku
sibkombain stojí

mlčiace červené steny
závodných budov
včnievajú v modro neba
tempo hej tempo
miliónom pracujúcich chleba treba
tempo hej tempo
nové časy sú nové boje
v mlčiace steny vtiahnu zástupy
vtiahnu stroje,
čekajú pannenské polia
tem hej tempo
úderné brigády nepovolía
sibkombain
pre klasy
sovchozných a kolchozných polí
do roka
25.000 kombainov stvorí

zamrzol smiech
na gambách nepriatel'a
skostnatel'
drží ešte moc
len hor sa hor sa proletári zeme
vo vás je odpomoc

Óndra Łysohorsky
W Ukrajniě

Wélny, wélny, žólte wélny,
ceły obzór żółtopélny,
żólte moře na rowniě:
słónečníky w Ukrajiniě.

Wélny, wélny, wélny zdrawe,
smichy dzeuch pélnopławe,
rude wélny w černej hliě:
rude šatky w Ukrajiniě.

Coch ňewidzét w smutným swěće
owoc pélnu w pélnym kwěće:
w słónečníkach na rowniě
kwitnu roby w Ukrajiniě.

Óndra Łysohorsky
Dněprostroj

Kolaje, kolaje, ruske kolaje,
široke kolaje, široke kraje.
Póla zérnite, rowne jak stoły,
obzór, bléskani, złate kupoły.

Puščiny żóttawe, pisečne puščiny
přes noc wyrosty a kuřo kóminy.

Weže fedrowe a pece wysoke.
Kolaje še tračo w kraje široke.

Wětre ohniwy od Turkestanu,
coś polił, kwitņe k chłodnému ranu.
Kaj ostre porohy a zatočiny,
wčil Dņepěr še wali w hłyboke turbiny.

Woda je swětło a ćmoky přeryje.
Tam hučo dynama elektryckej štacyje.
W ulicach pólno biłeho swěta,
w ćelách a w očach pólno kwěta.

W swětłu krajina, zahrady, płody.
Požehnani ruky, požehnani wody.
Tak ćepto je mi jak dżecku na klinu.
Jo piju swětło a lubóm hlinu.

El-Car

Otevřená kniha

Mužík se modlil, pil kořalku,
neuměl psát a nečet —
život byl kniha zavřená,
kožené desky a pečeť.

Na záda ohnutá karabáč
ranami osud jen psal.
Smrt byla branou do ráje,
život jak peklo se zdál.

Až přišel ten den a do očí
zarudlých slunce zří jen - - -
Lenin tu knihu otevřel
a napsal na první list: Říjen.

Za listem list pak obracel,
jak života bouřil se tep,
na druhém listě chleba byl,
chleba a práce a — NEP.

Potom již všechno šlo kupředu,
naučil mužík se smát,
přečet si vše a do knihy
začal svůj osud sám psát.

Kulturu, vědu a techniku,
v umění vedral se bran,
za deset let dohnal století,
za čtyři pěti let plán.

Mnoho již listů obrátil,
mnoho již popsáno jich,

víc ještě bílých je beze slov
severních plání jak snůh.

I do bílých plání „Krasin“ již,
„Čeljuskin“ napsaly „a“,
stratostat orla předstihl,
obláček výše jenž vlá.

Tu knihu již nikdo nezavře,
dokud jen bude svět stát,
dělníci budou v ní pilně číst
a dělníci budou v ní — psát!

Stan. K. Neumann
Parašutistky

Básník by řekl: Rozfoukal větřík
veliké zralé pampelišky.
To my jen slezly radosti žebřík
a okoušíme výšky.

Svobodné dcery dobyvatelů
spravedlnosti a míru
chtěly by vzkřiknout až k éteru
svou víru, v člověka víru.

Vše je už zbraň — i to možná jednou
k obraně kvádrů svých dáme,
na zem však slétající rodnou
šťěstím se zajíkáme.

Pod deštníkem svých padáků
pohodu, plno květů,
s risikem křehkých plakátů
vracíme veselost světu.

Stan. K. Neumann
Stalin a stachanovci

Kamže až klokotá kladivem
kovové krásy a ctnosti
ta kovadlina s kujným snem
o nové společnosti
jiskry srší do srdcí
kdo by ses mohl nevrci
v to modré moře práce
Sen dávno není pouhým snem
krev svaly klouby kosti
jej vůkol mění krok za krokem
v kaskádu skutečnosti
kovář kovářů na zemi
historickými dlaněmi
kuje generace

Po Leninovi největší
kovář kontinent kuje
šestina pevniny neklečí
před bohem pro buržuje
pět šestin škemrá o milost
šestá kohoutem v budoucnost
kokrhá na pochodu
a kovář kuje bezpečí
pro horoucnost jež duje
na kovadlině největší
ráz krokům zabubnuje
naslouchají mu na polích
po šachtách v továrnách kolejích
podobni chorovodu

Chorovod hrdinů práce zní
už novou ctí a slávou
mění se otroctví námezdní
v horlivost usměvavou
rozum jež západ pokořil
nadšení pro něž mu úsměch zbyl
osely pěstují sklídí
A kovář kuje kolo kol
kol a kos a kladiv
každého kulka mžikem skol
kdo pikle kul by zradiv
koluje práce koloběh
spirálou kolmou k shodě všech
komuně kloudných lidí

Jiří Taufer
Na shledanou

3

Pak musím znovu myslet na tu zem
jež jako červená čapka
korunuje zeměkouli

tam jsem poznal v pohnutí
že na zemi mají ještě proč žít všichni ti
jichž narození je jen kopnutí

tehdy mé srdce slavně pocítilo
že patřím k těm jimž vražedné klima řádu
svět mrakem zastínilo

pozpátku běží mé myšlenky
jak slova v hebrejských knihách

horoucně miluji tu dělnickou zem
kde jsem se pobratřil s životem

potkával jsem tam básníka Majakovského
v železných strobách fabrik

březové háje šátky sloupanými
pláč dešťů tam vysoušely
Potkával jsem tam Segěje Jesenina

ve světle každé žárovky
Potkával jsem tam oči Lenina

Jiří Tauffer
Na shledanou

5

Pak se všech kontinentů
slyšíš nemocný svět
zdravou krví se zalykat

jen pod vanutím větrů severních
pod úrodným světlem hvězdy pěticípé
vepsali hrdinové fabrik a polí
do nové čisté knihy historie
první iniciálu
jež vyrostla v sykotu strojů úrodu požínajících
v rachotu kol dynam expresů
SS SS
SSS
RRR
pro celý svět
v monogram tohoto století

Stanislav K. Neumann
Evropo ...

Evropo, strakatá hromádka zemiček,
se tří stran oblévá pýchu tvou moří jek,
se čtvrté polovinu
vzali ti povstalci s cepem a kladivem,
už nenáleží k tvým ouhorům pode jhem
zlatého stínu.

Nejsi už, Evropo, jako jsi bývala,
když milost ducha se na tebe smávala,
vyhnalas toho dárce;
teď mluví z tebe jen vražedných kovů skřek,
diplomat, zločinec, žralok a podomek,
špinavý zrádce.

Co ještě jsme a co doposud svíráme,
jen z minulosti tvé po nitru chováme,
srdce a mozku sklizeň;
nic nám už nemůžeš ze svého přidati,
pijeme ze studnic sovětských úpatí,

z tebe jen trýzeň.

Kamkoli dosáhneš, proklatý krchove,
prohnilé desky a kostlivé spáry tvé
znásilňují a mučí;
pro dravce zbytnělé z krve a ze zlata
jsi zhanobila svou půdu i poupata,
jež marně pučí.

Za všemi moři jsi znectila bílou tvář,
z hrůzy a hanby máš krvavou svatozář
před lidstvem s jinou pletí;
kdyby to v dějinách byl jenom tvůj už list,
pohltila by tě strašlivá nenávisť,
jak černé smetí.

A přece, Evropo, bez cti a bez věnce,
jednou se rozpuknou znova tvé pupence
pro pracovitou radost.
Na troskách třídy, jež zbožnila zlatou lež,
stařecká macecho, panensky rozkveteš
pro novou mladost.

Zločiny zahladíš dělnými dlaněmi,
duch se zas vrátí a potáhne pláněmi,
dědinami a městy.
Duch se zas vrátí i na tvoji pevninu
z rozloh, kde spojil se v leninskou rodinu
kontinent šestý.

Vítězslav Nezval
Vyzvání na cestu

znám zemi blízko pólu
znám divukrásnou zem
a do té země spolu
a navždy ujedem

není to Amerika
zem zlatých miráží
kde otrok černochoch vzlyká
na moři plantáží

a nerostou tam palmy,
ni žhavé pinie
tam nezpívají žalmy
na počest hostie

ta zem je divukrásná ———
a plná lahody
ach tam bys byla šťastná
je to zem svobody

tam najde člověk práci
tam nemá dělník hlad
tam můžem jako ptáci
žít zpívat milovat

v té zemi není pánů
ni chudých žebraček
na tisíc širých lánů
na tisíc oraček

tu přetvořuje hmotu
z níž je i srdce tvé
pomalé stádo skotu
jde jako opilé

znám zemi v které vládne
muž s čelem sedláka
tam půjdem tam se mládne
poslechni tuláka

jenž narodil se ve mně
jen proto že chci žít
pojď se mnou do té země
kde vskutku vládne lid

pojď neplač již čas letí
ať zhyne starý svět
v té zemi rostou děti
jež vedou lidstvo vpřed

dost slov a rajských tónů
pojď navštívit ten kraj
jen v zemi milionů
je radost krása ráj.

L. Novomeský
Moskevský večer

Stratený v slávě Krasnej ploščadi,
čo som len hl'adal nad kopul'ou Kremlu?

Čo sveroval mi, aké znamenia,
fl'ak žiarou zaliaty,
strašiaci temné veže:
zástava červená?

Moskevské noci strežie?
Titánstva hlásá
a nové majestáty,
či mŕtvých cárov desí?

Tieň plukov neznámych
pristúpil ku mne zo stáročí

a zadíval sa jak nad temné lesy,
jak nad kopule vrchov ozrutných
pohl'adom svojich dávných očí.

A všetky časy po dni naše hovorily z nich:

Hej, horí ohník horí,
ten oheň na horách,
tá vatra zbojnícka.

Frť. Nechvátal
Při řece Dněpru

Hor rudá pochodni podzimku krutou kletbu
po dlažbě předměstí smrt kvačí se svou fúrou
provlékám zrnka prokletí svých básní šňůrou
slyš křížů němou řeč jak rostou v příští setbu
necht' lúno spirále se zaceluje děsem
my mrtví ze všech front se na nebesa vznesem
sviř rudý podzimku mé lysé zemi kletbu

Má zadek oblezlý v děravých ústech lepru
a přece tančí rej opilých netopýřů
ó země vrahy zprzněná dáš slepým víru
že slyšet slyšet dynama při řece Dněpru
v prach smilstva roztříštěn myth věku mého puklý
v hodokvas kouzelný se nová válka kuklí
má zadek oblezlý v děravých ústech lepru

Slyš praskot kormidel slyš žebrovím to pukát
necht' vírem rosných per se ztmelí zázrak v křídlo
nad klín tvůj země vznesu se palčivé vřídlo
v hospodách nebeských prohýřím celý dukát
vždyť už se nové předjaří ze rtů nám drobí
jak mnich jdu v tiché askesi slíbatí hroby
slyš praskot kormidel slyš žebrovím to pukát

Po žebři narkosy šplhá již ke žni spánku
v brlozích hnusných věr mé lidstvo rozhořelé
dnes kašlu chrchle bolesti a sténám v cele
kladivem rozbíjej žalářům stuchlou branku
a ustel smečkám psů můj bože někde v sadech
pro úsměv césarů a vína žlutý nádech
po žebři narkosy lid šplhá v pekle spánku

Jak v mlze Londýna pěji své miserere
hněv můj se mísí v pláč tichého listopadu
stotisíc zhnílych armád dnes do šachet kladu
úpění výstražné se lafetou snu dere
nejdou to figury běsů ni vlkodlačí
však můrou jsou přec jež upíjí krev a tlačí
jak v mlze Londýna pěji své miserere

Ó víno šílenců jichž ruka myjíc lepru
se vtiskla v odvaze a hadrem hněvu smejí
už krysám nažraným rubáše ušil krejčí
slyš šumot bájných hvězd od řeky vzlétat Dněpru
Ford Baťa Thyssen zemi rozkymácel k pádu
vy vojska nesmírná legionáři hladu
tam zpívá mythus našich dnů při řece Dněpru

František Halas

Víra

V nadějích které udržují nás
jdem za svým snem do země dělníků
kde zítřky naplněn až praská každý klas
a země tančí v kovovém pokřiku.

Nespočineme-li v zemi té
zajdeme smutkem tolik milovaným
jejž pít nám dává z růže rozvité
ten který umřel živý Lenin.

V kadlubu smutných Čech
kde krev tak zřídka jenom plane
dej víro ztratiti nám dech
z budoucna jež do nás vane.

Stanislav K. Neumann

Poděkování Sovětskému svazu

vám poděkování a lásku vám,
kéž zněly by jak zvony,
vždyť já ne sám,
jsou nás už miliony,
snad všickni se vám jednou v něčem vyrovnáme,
teď poděkování vám aspoň posíláme,

vám, mrtvý lenine, jenž slovo učinil jste tělem
a říši člověka tu zahájil,
vám, živý staline, jenž roztříštil jste čelem
vše to, čím včerejšek vám do budovy bil,
vám, avantgardo dělníků a vzpůrců,
kteří jste činy zdvihli k vítězství,
vám, generace hrdinů a tvůrců,
jimž socialismus už na čele se stkví,
a tobě, lide dělný, jenž jsi chápal
a nepřemožitelná jsi už zed',
kdyby snad žoldák žraloků se sápal
špinavou tlapou na tvou mladou pleť,
vám poděkování a lásku vám,
kéž zněly by jak zvony,
vždyť já ne sám,
jsou už nás miliony,
vám poděkování a lásku posíláme

a ve dne v noci na vás vzpomínáme
i po československých krajinách,
čech, slovak, rusín, žid i němec, maďar, polák,
kovák i dřevorubec, havíř, tkadlec, volák,
my všickni, jimž jste světlem v lidožravých tmách,
jen k vám už díváme se v dálku,
abychom mohli s vámi zemi přetvořit,
abychom měli chleba, střechu, práci, klid,
nikoli hlad a válku,
levisit.

vám poděkování a lásku vám,
kéž zněly by jak zvony,
vždyť já ne sám,
jsou nás už miliony,
snad všickni se vám jednou v něčem vyrovnáme,
teď poděkování vám aspoň posíláme,

že se šestiny kontinentů
jste smetli zlaté žraloky,
že vysvlékli jste ze vznešených kmentů
cizopasníků zpupné laloky,

že střevním katarem vám děcka nezmírají,
poněvadž zisk vám není dražší života,
že nezaměstnaní vám hladem nepadají,
poněvadž práce není u vás robota
z milosti dravců, necitelných k hoři
a hlásajících zločin do věků,
a sklizeň není bravu nebo moři
raději dávána než člověku,
že práce všech a pro všechny je vámi
zas oslavena spravedlností,
a vašich trubců zbytek — za horami
jen páchne rozkladem své zrádné hlouposti,

vám poděkování a lásku vám,
kéž zněly by jak zvony,
vždyť já ne sám,
jsou nás už miliony,
snad všickni se vám jednou v něčem vyrovnáme,
teď poděkování vám aspoň posíláme,

že lid jsou u vás jenom pracující,
a nepracující už zítra vyhynou,
že lid je u vás vše, a pro lid panující
se všecko děje rukou společnou,

že vaši vůdci za jeden jen provaz táhnout smějí,
ne hrátí tisíc hlav a tisíc rozumů,
a stejnou pravdou všechny napájejí,
by hymnus košatosti šuměl do domu,
ne povyk, z něhož tyjí duté nicky

a politikou zvou jej eufemisticky,

že s nečistým se nemazlíte kazem,
korupce není vaší moci tmel,
že studní traviče jste vyhubili rázem
a ze žurnálů hnali lháře drzých čel,
a když vás navštíví teď tohle zvíře,
by doma mohlo lépe zkrucovat a lhát,
že usmíváte se jen v dobré míře:
je ze světa, kde podvodem lze nejlíp vydělat!

vám poděkování a lásku vám,
kéž zněly by jak zvony,
vždyť já ne sám,
jsou nás už miliony,
snad všickni se vám jednou v něčem vyrovnáme,
teď poděkování vám aspoň posíláme,

že pravou skutečnost jste očistili
od pověr vznešených i směšných sudiček
a z poctivé hry navždy vyloučili
nesmysl boha, popský chlebíček,

že nádeníkovi i básníku jste dali
pro jednotejně dílo jednotejný svět,
by pospolitost velkou budovali,
kde člověka už nelze podvádět,
že po museích máte náboženství
a s mocí temna žádný modus vivendi,
že vymírají u vás blasfemická členství
a opiové merendy.

vám poděkování a lásku vám,
kéž zněly by jak zvony,
vždyť já ne sám,
jsou nás už miliony,
snad všickni se vám jednou v něčem vyrovnáme,
teď poděkování vám aspoň posíláme,

že světlý směr si nedáváte kalit
marnivou povídavostí
všech originálků a individualit
z idealistického zdroje hloupostí,

že osvobodili jste od měšťáckých svobod
jedinou živoucí a pravou svobodu,
že u vás myslitel už není slepý robot
a stal se světodějnou pákou národů,

že u vás osobnost je vyšší vlna v proudu,
jenž slavně plyne v novou společnost,
ne hlava ješitná a plná troudu,
jímž tlející nás dusí minulost,

ne krysa učená, ne politická děvka,
ne zpupný dravec egoistický,
že lidstvo tvoříte, v němž každá cevka
pro zápas žije komunistický
a pro řád všelidský.

vám poděkování a lásku vám,
kež zněly by jak zvony,
vždyť já ne sám,
jsou nás už miliony,
snad všickni se vám jednou v něčem vyrovnáme,
teď poděkování vám aspoň posíláme,

že vaše existence jasně září
v náš smutný život těch, kdož ještě čekají,
že s vámi horlivějšími jsme žháři
v hanebném mumraji.

jste vichr naděje a hrad náš nejpevnější,
jste vojsko pravdy zdejší,
jste orkán žhavé víry, která vidí
a jediná je důstojná nás lidí.

my tady na západě
na křižovatkách cest
jen stádo zmatené, ne v jednolitě řadě,
ne zeď a pěst,
zlatého světa podnož měkká,
vedou ji krysaři a jejich píšťala,
a uskladňovaná je, neboť odbyt čeká
krvavá internacionála,

tisíckrát obelhávání a zrazení,
hrabivou třídou ožebračení,
jdou davy mimo nás, a strašná bída pije
jim krev i mozek, svaly, lidskou tvář,
a nad nimi si hvízdá panská ironie
prodajnou řečí tlampačů a klerků,
už nerozeznáváš, kdo troupe je a kdo lhář,
a jako bosý po nejtvrdším štěrku
životem odporným až k zvracení
klopýtáš k zničení.

jen vaše kladiva a vaše srpy,
ta nová, čistší, pravdivější hvězda betlémská
sem svítí všem, kdož trpí,
a znova pobízí nás pozemská
k životu, víře, činnosti —
i zestárlého básníka, jenž nepřestával snít
o říši spravedlnosti
a její den teď vidí vítěziti.

tak za nesmírné dary, jimiž osud duje,
i za světlo, jež v tmách nám život zachraňuje,
teď poděkování vám aspoň posíláme,
kež znělo by jak zvony,
snad všickni se vám jednou v něčem vyrovnáme,
osvobozené miliony.

Lenin

Stanislav K. Neumann

Náš zpěv

Zčernalá mračna jdou a jdou,
světy se svíjejí křečí zlou.

Temno a bouře, blesky den ze dne,
a přece jenom zbabělec bledne.

Ztroskotali jsme tolikrát,
my, dělná třída, proletariát.

Zabloudili jsme v tmavé noci,
zrazeni, byli jsme, bez pomoci.

Ale vždy znovu a silnější,
za chléb se bijeme vezdejší.

Za chléb a všecko, co k němu patří,
až budou lidé svobodní bratři.

Silnější denně a uvědomělí,
oslavíme svou rudou neděli.

Den ze dne sláva dělnické třídy
bělochy, černochy, Indy a Židy,

národy, rasy světa rudého
sdružuje pod prapor lidu dělného.

Armáda naše se zocelila,
temnota není již tou, co byla.

Na východě nám pevnost železná
vzrostla, tyčí se, mocná, vítězná.

Největší maják nad ní a světem
zjevuje cíl náš otcům i dětem.
Největší zvon tu duní a zní:
Sověty-sbratření! Sověty-sbratření!

Nechť v bouři svět se svíjí den ze dne,
jen zbabělec váhá, krčí se, bledne.

Zahání nevěru, úzkost a ston
Lenin-maják, Lenin-zvon, Lenin-maják, Lenin-zvon,
maják-zvon,
Lenin!

Antonín Sova
Lenin

Ten, v nové učení jenž zasvětil,
v mystickém drží světy zajetí.
Má sílu tragickou, hrůz násilí,
neb jeho ruce tvoří tam, kde zabily . . .

A vyšvih' se a v Gogolovskou trojku sed',
prásk', přes lesy a stepi, pláně, vody,
prásk', koňů-tahounů on uzdy pevně ved'
a nešťítíl se prohánět je v krve brody.
Hle, vypasený bářin skulil se jak měch,
hle, inteligent za ním sražen rozměklý,
jen Němec po boku zbyl a žid povztekly
z pogromů dávnou mstou, tak jedou Ruskem v spěch,
v svět celý, velkolepý humbug opičí
se věsí na trojku, všech národů tříšť za ní,
jež chce se svéstí lacino a bez námah
již přijít k hotovému, po evropské pláni
se říti šíleně, až zdvihá nad vším prach . . .

A s druhy po boku jak světy zabírá,
co v tvář mu plivají, znesvětit hledí druzí,
on řítí se, z mystické sladkých věcí hrůzy
vojsk za něj bojující církev umírá.
Zas po staletích Mstitel, zbědovaných Pán,
chce Tvůrcem být, dům k domu, ze všech vjíždí stran.

Dav náročných, všech nespokojených se hnul.
Již za ním spiklenecký každý mžourá stůl,
kout každý s mládeží, již pohoršili otci
mamonem opilí, když jako vepři krotcí
v lovišti zlata svého chrochtají.
V dějinné sugesci vše svádí potají:
čí srdce změnu chtí, se kolem sesedla,
msta pro ráj příští rudla tam a nebledla.
A s trojkou řítíl se, spal u všech, jed' a pil
a třeba popřen — vysmán — on tu byl,
otcovským domům mládež odloudil.
Těm jednomu strašný hřbitov, druhým sladký řád,
jenž rozplameňuje, z tolika hříchů živý. . .
Však v jaké peklo sřítí se, jak hrozný pád,
až nespokojenci procitnou, vystřízliví. . . !

Josef Hora

Leninia

Lodi jdou, stroje jdou,
rotačka, film a vlak,
ulice do prsou bije nás jako pták,
jak vítr.

Stroje jdou, lidé jdou
pověz, kam plujeme?
Nohy jdou, světla žhnou,
svět se hnul, plujeme,
pověz kam?

Květ s keře utrhni,
rozluč se s vlastí svou,
smutný zrak odvrhni,
lodi jdou, stroje jdou
do Leninie.

Pracuje loď a stroj,
srdce jak strom bije.
Staletý stesk a boj
vede nás za ruku
do Leninie.

Kde jsi, Leninia?
Kde květ, jenž voní všem?
Rodička Maria
laskavým úsměvem
kde všecky uvítá?

Srdce mé, ty to víš,
lásko má, ty to víš,
práce má, jdi s nimi
v nového světa říši,
do Leninie.

Josef Hora

Velký mstitel

Ten, který učil nás vítězit,
jak vyvrácený strom pad' k zemi.
Ta vůle zlo bít, růst, bojovat, žít,
spí pod mrtvými haluzemi.

A nejsou mrtvy. A nezemřel strom.
Dál větvemi o nebe bije.
Vždyť byl to blesk a byl to hrom,
jenž v ranách, jež zasadil, žije.

Tak miloval svět, tak rád lidi měl,
že kladivem stal se a světem

šla pověst o Tom, jenž zabíjel
svět starý, by nový dal dětem.

Že klidně dnes buržoa usíná
a Mstitel že mrtev je, se diví?
Bojte se, bojte se Lenina,
je strašnější mrtev, než živý.

Stanislav K. Neumann
O bitevním poli v nás

Jsme
bitevní pole,
s mozkem i srdcem, nervy všemi
každý z nás v sobě je bitevní pole,
praskot a křiky trhají prostor,
a jde to do tuha,
kopyta, kola drásají zemi,
a tvá to vina, tvá to zásluha,
ó Moskvo!

Jsme
bitevní pole,
jak před pětadvaceti lety,
a jde to do tuha,
na jedné půdě v křížku dva světy,
minulost — budoucnost,
city a myšlenky mají kulometry,
na starou nová se vrhla ctnost —
a tvá to vina, tvá to zásluha,
ó Moskvo!

Tak
den ze dne
v uličním shonu, v nocích bezesných
zní poraženého vzdech,
zní vítězícího smích,
bijí se, bijí
syn maloměšťáka se synem revoluce,
syn otroků se synem proletariátu,
čas míjí,
člověk jen pomalu se vzdává jeho dlátu,
a není naděje na oddech,
ó srdce!

Než,
soudruzi,
nevešel do zaslíbené země,
kdo neomylný šel z domu.
Nechť zuří to v tobě i ve mně,
jsme povoláni k tomu.
Lenin je vrchol, my však jen pole smrti,
zahynout je nám i bojem,

jenž ve vlastním nitru nás drtí,
ve víře vzpupní
budeme pokorným hnojem,
a pak,
hle,
necht' zkvétá z něho
rod podle učení tvého,
ó Moskvo!

Tak
den ze dne
necht' srdce sténá a mozek praská,
bijme ho v sobě, bijme měšťáka,
bijme ho v sobě, bijme zrádce,
kněžoura lží a stínů pasáka,
držme ho na oprátce!
Vidíš, jak zdvihá hlavu?
Na hlavu miř a bij!
Kdo že chce hudbu v duši?
Bitevní vřavu
máme v ní, dáme z ní pro bitvu poslední,
jež vzplála!

Karel Toman
Lenin

Ten den přišel
tak, jako všechny jiné.
Nezhaslo slunce, ale umřel člověk
a že byl velký, zem se zapotácela
jak lodička,
když veslař vyskočí z ní na břeh.

Šírou Rusí
smuteční písně zakvílely
neseny větrem po sněhových pláních,
smuteční písně rozhoupaly srdce milionů
a všichni chudí světa,
i pokorní i mstiví, zaplakali.

Na soud boží
odešel Mikuláš Lenin
v purpurném plášti z lidské krve,
se svatozáří naivních červánků kol hlavy,
provázen modlitbami prostých srdcí
i slinou nenávisti.

Jděte, svědci.
Žalobci, jděte, promluvte. Bůh čeká.
Krev prolil? Vraždil? Ano. Ale vdechl vím
a vdechl život milionům milionů
netečných, tupých
a vrátil lidem radost poslouchati.

Zemi boží
dal těm, krev jejichž nejhojněji pila
od časů pyramid a faraonů.
Slyšíte píseň cepů? To je vděčnost Ruska,
mluvící skromně po mužických humnech
a to je hymnus nad potřeným hladem.

Nic, než symbol,
ikona nová mezi ikonami vesnické chaty,
Mikuláš Lenin vešel v duševní říš ruskou
a do věčnosti bude svítit sloupem ohnivým
všem chudým světa
i pokorným i mstivým.

Jiří Wolker
Svatý Kopeček

Po práci hladoví na vlastních slovech si pochutnáváme,
království naše je z tohoto světa, který tu máme,
pokorným řemeslníkům dobrou zeměkouli do rukou vložili,
osázíme ji stromy, domečky, láskou a automobily,
bída je široké moře a chudí hledají přístavy,
slunce je divoký revolucionář, den zboží a přes noc jej znovu vystaví,
my máme raději červené panenky než staré, chamtivé vdovy,
vyprávíme si o velikém Rusku a statečném Leninovi,
myšlenky naše jsou zelené a vysoké jak stromy v lese,
dnes, zrovna tak jako za mlada na vršky jejich šplháme se,
žádná víra není laciná, kterou jsi šťastný a laskavý,
z polínek u kamen dítě pro maminku zázračný zámek vystaví,
my nejsme rozumní, kdo by byl rozumný ze všech nejvíce,
nedal by šesták stařence, žebrající na konci města u nemocnice,
a nemoc nechodí jen po lidech, ale i po horách a po celém světě,
na modré pasece my chlupci se shodli, že, světe, uzdravíme tě.

Vítězslav Nezval
Památce Mikuláše Lenina

Byli jsme svědky dob
kdy umírající dynastie
a všecky noci se podobaly navzájem
tak jako jeptišky hlídající katafalk

Ó těch květin jež vybuchují!
Ó těch magických světél na frontách
kdy byla modř exotickou
a kdy byly oči modré jako kapesní šátek

Císařský katafalk na cimbuří
jak obraz mrtvého Jerusalema
a vy jste si stavěli holé kříže
jak zahradníci

Tenkrát jsme se rozhodli
zapálit ohňostroj
Granáty praskají v lebkách korunovačních klenotů
Dějiny přestaly existovat

Zapálili jsme katafalk
V zátiší promenád hoří barikády
Tehdy se narodil moderní Dionýsos
za zvuku šarlatových varhan z Moskvy
Byli jsme svědky dob
kdy vymírají dynastie
a s jediným králem zanikala císařství
jak města při zemětřeseních

Až si vzpomenu těchto dnů
pochopí se co je válka
pochopí se kouzlo revoluce
a fantasmagoričtí básníci

Čtete potom útržky z letáků
a budete obdivovat Lenina
a budete oplakávat tento den
v kalendáři příštího letopočtu

Spálené traviny vzplanou
a město se začne zalidňovat
Kolovrátkáři potulní rytíři a věštkyně
ve vašem příštím letopočtu

Byli jsme svědky dob
jakým se za sto let již sotva uvěří
Tehdy se pochopí kouzlo revoluce náš hrob
a radiové žongléři

Ján Rob Poničan
Lenin

človekom v človeka bolo zasiaté semä
otec a matka boli zdraví snád'
či chvíľa bola šťastná
a štedrá ploditeľ'ka
zrodil sa by bol l'udského plemena pýcha
bol z tých
v ktorých príroda na plno dýcha
bol z tých akými byť všetci chceme
život je pohyb
keď vyriastol hýbať sa mu chcelo
ruky srdce čelo
ruky vyhodil vpred
srdce zbolelo tlakom nemocí bied
mohutné čelo vyzdvihol do cesty pochýb
ruky narazily na pevnosť zvykov
srdce páľily hory sebeckva

čelo štiepaly temnoty pochýb
okolo života žily hrdúsila tma
okolo v temnicu sbité zákonov skaly
okolo miazgu života cicalo matuzalémsky staré dogma
okolo sa už kde tu kahanca rozumu lúče o bytie rvaly
keď do boja vhodil i on
srdce vôl'u svaly
bo kde pšenica by mala zrieť
uráža oči kúkol'
bo elektrickým prúdom tvorivým a zkazozvestným
v človeku je nápravy úkol
bo pod zemou pl'uca dusí a vôl'u dráždi
ohraničenosti a temna tlak
bo uhlokop rudu dvojitou silou mliaždi
pomysliac
jemu ďakovať, že teplo je v izbách rodin
kilometrov stodvasiatich rýchlosťou uháňa vlak
druhovia
dlhodobej práce plodin zanedbaným skladištom je zem a hrud'
všetko okolo nás poklady skrýva
načo však diamant uhlie a sol'
keď ich človek nevidí a neužíva
aby ich vidieť mohol
potrebné sú slnca lúče
ku ktorým čakanom treba raziť cestu
a kus za kusom treba odtínať od tvrdej zeme
by k peci dostalo sa uhlie a sol' k cestu
druhovia
rúče
rúče
stotisíc rokov ukladalo bárs vrstvu na vrstvu
uhlokop radšej mal tvorbu mladistvú
a preto drtil stvrdlú a shnilú starobu vôkol
druhovia spolu s ním
a milionov pery pozdravily ich výkrikom vôle radostným
výkrikom
čo so dňa na deň rastie
prebija sa morom cez polia a chraštic
pôjdeme
pôjdeme

Josef Hora

Báseň

Jako kopací míč mezi očima diváků
měla by kroužit báseň, obdivována všemi.
Tak jako nohy Isadory Duncanové,
té tanečnice.
Tak jako pilot, jenž slétl se svým strojem
na náves mezi zvědavce.
Siréna houká, na cestu se dává
loď v oceán.

Ó kéž bys unesla, má básni, tolik duší
a obzor jako moře před nimi prostřela!
Buď jako žena, jež se navrátí z procházky
a tisíc pohledů si s těla setřese,
než najde sebe.
Buď jako dělník, z jehož dlaní
píjí ti ostatní a jedí.
Buď jako Mikuláš Lenin. Nenávidějí ho,
ale mysliti na něho musí.
I mrtev, bude je soudit.

Jaroslav Seifert

Lenin

Zvětraly trosky paláců
na prasklých sloupech, jež se rozdrolí
na konec slávy.

To bylo Rusko, jež jsme spatřili,
když zlaté báně Kremlu hořely
jak svíčky nad rakví.

A zatím Moskva
na křídlech praporů se vlnila
a její ulice duněly prací rukou dělnických,
až stěny pukaly.

Plná hroznů, plná života
byla to spanilá vesnice
nad zříceninou Pompejí

Zatím co dole vládl klid
a smrt,
pod tlapkou koček mramorový prach
antických sousoší

V chaise longue
již těžce nemocen a stár
jak křehký stín a starý strom
spočinul Lenin.

Blíží se smrt
a zbývá krátký čas,
několik dní slunného podzimu
a zima.

Obrácen tváří tam, kde žhnou
zrcadla Montblanku,
spatřil tvář světa, vidí Evropu
a zápas tříd.

Pták sestřelen,
řítí se s úžasem do proutí vrb

a v podsklepení bank, kde zkvétají
ty zlaté pruty v sebe stočeny,

psi, ploužící se líně sloupovím,
hlídají dobře zlaté bařiny,
po bílých arších, mezi ciframi
řine se krev.

Vidí města a masy v pohybu
přelévati se jako černý stín
pod září světel
a slyší píseň, kterou měl tak rád.

To není píseň milostná,
jež sladce zní, když noc se naklání
pod okny milenek
(měsíc se plazí sametovou tmou)

To byla píseň,
kterou zpívali
do uší carů pod okny paláců,
kdy strojní pušky tkaly rychlou smrt.

A obraz zmizel,
zmlkl sladký hlas.
Poprašek sněhu zastřel jeho zrak
a vidí Moskvu.

Pyšný a hlučný zazněl krok,
to pod kremelskou zdí
přechází stráž
a děsí Evropu a děsí celý svět.

Pak zvedl oči z hlubokosti snů
a suchý list,
jejž stromu orval strom,
snášel se k zemi pomalu,

až spad'.

Otevřte okna.
Bolest oči zavírá
v pozadí rudých tkanin.

Zvedli mrtvého
a hrob se otvírá.
Je mrtev Lenin.

Davy se hnuly.
Kráčejte potichu.
Spár bolesti se zatne.

Pro smutek světa,

můj drahý básníku,
slavíci zpívají špatně.

Josef Hora
Deset let

Stojíme u tvého hrobu,
Lenine, Lenine, Lenine,
a v tichu mausolea,
jež chvěje se otázkami,
slyšíme ševel let,
klečících nad tvou rakví.

Šli jsme cestou, jíž šel jsi,
šli jsme a nedošli jsme,
vztahovali jsme ruce
k tvé hvězdě a nedosáhli jsme,

hledali jsme tvé štěstí,
hledali, nenalezli jsme.

To ty jsi, jenž zastavil chvíli,
srazil ji na kolena,
a přinutil ji nésti
rudého jezdce tvých davů.

Ty jsi ten vůdce, jenž zvedl
svou ruku a umkla děla,
ty jsi ten vůdce, jenž kynul
a zbraně, vypadlé z rukou,
zableskly znovu v mlze
popelavého října.

Chléb skropený potem a krví
šeptá nám na rtech tvé jméno,
slyšíme ho v tmě brázd
i v rachotu lokomotiv.

Nad všemi zeměmi světa
zazářily tvé oči
a roztávaly v úsměv
tvých stepí, jež neznají času.

Neslyšíš v skleněném hrobě
vzdech milionů živých,
poutníků, hledajících
tvou zem, tvou Leninii?

Josef Hora
Ivan a Lenin

Oči má v sloup, a běží a běží,
nikdo ho nezadrží.

Běží milion, běží sto milionů,
chytej ho, rovino, chytejte, srdce zvonů,
nevidí, neslyší, běží a běží:
— Zastav se, Ivane! Kam? —
— Běžím, sto let běžím, zžíznil jsem,
žízni se zalykám. —

Běží a běží, nikdo ho nezadrží,
kozák, pop s kropáčem marně ho drží:
— Stůj, Váňo, porazíš kostely, města! —
Neslyší, běží, cesta necesta,
porazil frontu a běží a běží,
lomí rukama rodná máť Rus:
— Zastav se, Ivane! — a Ivan běží,
jazyk mu visí z úst.

Nevidí, neslyší, běží a běží,
pro strach načalstva, kupců a kněží,
jazyk mu visí z úst, sotva dýše,
černá zem sama se ustrnula, dí tiše:
— Zžíznil blouznivý, napojte ho,
rychle, ať nezemře a vy s ním,
ze zasutého ňadra mého,
jež tryská vstříc žíznivým. —

Povelel kupec přivalit sudy:
Ať se jednou taky napije chudý,
ničevó — dejte mu vodky, ať chlemstá,
opijeme ho a sladká bude pomsta,
robotu věčná, soud boží.
Ivane, pij! —
Napil se Ivan a hoří
jak věchet ohnivý.

Oči má v sloup, a běží a běží,
vločky pěny mu kolem úst sněží.
— Dejte mu napíti - křísí Rus pravý,
— z mešního kalicha pravoslaví.

Opijeme ho na soud boží.
Ivane, pij! —
Napil se Ivan a hoří
jak na křižovatce kříž.

Běží a běží, nikdo ho nezadrží,
oči mu daleko ku předu běží,
do tmy a vánice, metelice,
vypustit duši a kosti složit.
A jak pod bílou pod Moskvou běží,
Lenin v placaté čepici
chytráckým úsměvem strejce ho měří,
rozkročen po rudé ulici.

— Kam běžíš, Ivane? — Běžím, sto let běžím
běžím a sněžím a tajů a sněžím,
pil bych, oheň v prsou mi hoří,
kostely, města se nade mnou boří,
pil bych.

— Stůj, Ivane, dostaneš pít.
Studené vody s krví,
máme jen vodu a krev. —
— Podej, chci pít. —

Rozkročen široce po ulici,
s chytráckým úsměvem pod čepicí
dívá se Vladimír Iljič, jak pije.
Ó žízni, stoletá žízni, jak bije
Ivanu srdce
a roste a roste, strom nad zemí je,
směje se, usmívá, rozesmívá,
usmívá se a rozesmívá
jak slunce.

František Halas

Lenin

Zrezavělá děla Října
trápící se snem
a rudoarmějská karabina
tesknily ve Smolném

Anděl smrti vzlétl tehda těžce
déšť slzí smáčel zem
smrt tresce smrt tresce
avšak saiský obraz zůstal odhalen

Obsah:

Petr Bezpráv, Ruské revoluci (Husité na Sibiři, 1921)
Petr Bezpráv, Sibiřská píseň (Sibiřské písně, 1921, Mladé Proudy)
El-Car, Otevřená kniha (Tvorba, 1928)
František Halas, Lenin (Kohout plaší smrt, 1930, Škeřík)
František Halas, Víra (Tvář, 1955, Družstevní práce)
Jiří Haussmann, Sen (Občanská válka, 1923, Čin)
Josef Hora, Báseň (Bouřlivé jaro, 1927, Fr. Borový)
Josef Hora, Deset let (úryvek z básně Deset let, 1929, Fr. Borový)
Josef Hora, Ivan a Lenin (Tvůj hlas, 1931, Fr. Borový)
Josef Hora, Leningrad
Josef Hora, Pluh
Josef Hora, Rus
Josef Hora, V Moskvě
(Struny ve větru, 1928, Fr. Borový)
Josef Hora, Lenina (Reflektor, 2. 1. 1924)
Josef Hora, Zima (Tonoucí stíny, 1953, Fr. Borový)
Josef Hora, Velký mstitel
Jindřich Hořejší, In memoriam A. Bloka
Jindřich Hořejší, Zvěstování
(Korálový náhrdelník, 1925, Čin)
Jindřich Hořejší, Za Vl. Majakovským (Den a noc, 1931, E. Janská)
Josef Kopta, Píseň o ledoborci (Úryvek z básně Píseň o ledoborci, 1928, Čin)
Óndra Ľysohorsky, Dněprostroj
Óndra Ľysohorsky, W Ukrajině
(Hłos hrudy, 1935, Družstevní práce)
Antonín Macek, Sovětskému Rusku (Májový list, 1921)
Michal Mareš, Jiskrová stanice (Přicházím z periferie, b. r. Revolta)
František Nechvátal, Při řece Dněpru (Vedro na paletě, 1935, V. Petr)
Stanislav K. Neumann, Evropo ... (Anthologie protifašistických umělců, 1935)
Stanislav K. Neumann, Náš zpěv (Reflektor, 2.1. 1924)
Stanislav K. Neumann, O bitevním poli v nás
Stanislav K. Neumann, Pozdrav
(Rudé zpěvy, 1923, Večernice)
Stanislav K. Neumann, Parašutistky
Stanislav K. Neumann, Stalin a stachanovci
(Lidové noviny, 1936)
Stanislav K. Neumann, Poděkování Sovětskému svazu (Srdce a mračna, 1935, Fr. Borový)
Vítězslav Nezval, Památce Mikuláše Lenina (Pantomima, 1925, Studentské nakladatelství)
Vítězslav Nezval, Pozvání na cestu (Zpáteční lístek, 1934, Fr. Borový)
Laco Novomeský, Moskevský večer (Tvorba, 1935)
Jan Noha, Říjen (Běžící pás, 1932, Edice Slunce)
Ján Rob Poničan, Lenin (Demontáž, 1929)
Ján Rob Poničan, Úderníci
Ján Rob Poničan, Pieseň o výstavbe
(Angara, 1934, Dav)
Jaroslav Seifert, Lenin
Jaroslav Seifert, Město Leninovo
Jaroslav Seifert, Moskva
Jaroslav Seifert, Píseň o Moskvě
(Slavík znívá špatně, 1926, Odeon)
Antonín Sova, Lenin (Jasně vidění, 1922, Bradáč)

Jiří Taufer, Na shledanou (3. a 5. zpěv z básně Na shledanou, 1933)

Karel Toman, Lenin (Stoletý kalendář, 1926, Fr. Borový)

Jiří Wolker, Fotografie

Jiří Wolker, Svatý kopeček

(z Díla, 5. vyd., V. Petr)